

אבו אלפרג' אהרן ש"צ ישלח אחת לעתים וישאל [לשלומי] – לא הייתי אדע טוב או רע... וכל שכן כי באו לזקן אבונצר חסד באלה הימים דרכמונים ופיזרום לכל איש... ולא נתנו לי אפילו שעורה אחת, ולא הם זכרו אותי בשאר האנשים... ואם הם הניחוני ולא זכרו לי, האלקים לא יעזוב את יראיו, כי אם יכלכלם ברחמיו.

[פירוש הארוך לרס"ג. ויקרא פרשת שמני י, א] [גמ': הלא פרוש וגו'] ופירוש תיבת יפרשו – יבצעו, והם שלש במקרא ולא יפרשו¹²⁹ הלא פרס לרעב לחמך¹³⁰ עוללים שאלו לחם פרש אין להם¹³¹ וכולם בציעה.

[פירוש רס"ג למשלי כא, כא] [בגמ': רודף צדקה וחסד וכו'] הצדק הוא שיצא האדם ידי חובתו המשפטית, והחסד הוא שיתן לפעמים למעלה ממה שמוטל עליו. מי שעשאו ימצא חיים צדקה וכבוד, בעולם הזה אורך ימים על דרך המופת, וצדקה וכבוד בעיני בני אדם, ולעולם הבא החיים הנצחיים והכבוד מאת ה'.

[מכתב מר' שמואל בן חפני. תרכ"ן יא. תקופת הגאונים וספרותה עמ' רפד] [בגמ': כל הרודף אחר צדקה הקב"ה ממציא לו מעות וכו'] המזכירים אתכם עני החכמים ודחקם ולחצם, והנוגשים מכם נדבות כי הם שותפין¹³² [למצותם], ואף כי נעלו שערי מחיתם מן המקומות האלה בשוממתם, ונשארו נפשותם כיתומים אשר נתינתו מאבותם, ונתתו כסוכה בכרם, ונפ[תכו]

אח"כ 1234567

להם שערי רחמים מאתכם, ולא נסגרו דלתות חסדיכם, ועינינו ועיניהם נשואות אליכם, ותלכו בדרכי אבותיכם החסידים המרבים חסדים, לכן אל ימעטו בעיניכם חסדיכם אשר אתם עושים עמנו ועמם, ואל נא תקטן בפניכם הלואת צורכם, ככת¹³³ מלוה ה' חונן דל וגו', וככם ענייכם חכמיכם החשובים אשר אתם דואגים למחיתם, ומש[כילים בדבריהם נתיבותיהם, ככ' דרכיה דרכי נועם וגו', וזכרום בעתות חסדיכם ובעונות רחמיכם, ויהמו נא רחמיכם עליהם, יאמר אלקינו לרחם עליכם, כאשר הבטיח ואמר¹³⁴ ויחן ה' אותם וירחמם וגו', וגם עתה באו אלינו נדבות גדיביכם, והגיעו לפנינו חסדי חסדיכם, וציונו וחלקו אותם לכל חכמי הישיבה מבין עם תלמיד, ואנחנו והם בירכו אתכם, ודרשנו מלפני אלקינו לשלם גמולכם להרבות שכרכם להגדיל פעולותיכם ולהושיעכם, ככתוב¹³⁵ הנה ה' השמיע אל קצה הארץ וגו', ומעתה והלאה זכרום על לבותיכם, העלום וההנום והועילום, כי לנפשותיכם הועילו ומעלה מעלה העלו, ובכן הטו אזניכם אלינו ושמעו דברינו ומילינו, כי תחיונו ותחיו נפשותיכם, ככת¹³⁶ הטו אזניכם ולכו אלי וגו', [להועילכם] כהועלת קטני משרתכם, ירב בעיני¹³⁷ יהם ויגדל לבותיהם, ואשרי הקונה שכר גדול במתנה מעוטה, ועושר רב במתן מעט, וזאת היא הסחורה הגדולה והמסחר הרב¹³⁸.

מהגניזה ח"ב עמ' קי"ד) בזה הלשון: ועמד עלי בכניסת דמשק ואמר לחזונים הוציאו ספרי תורה וברכו בשם מו"ר אברהם הכהן ב"ר כ"בד ג'אונת קדושת חגי ג"נ זל"ה ואמרו על פניו כי עשה חסד גדול עם אחי מפרג בעת ביאתו מארץ אדום, ועמד עמו בכל צורכיו ועל כל אשר קמו עליו, והחזיק בידו והיה טוב לו כמו אח, והיה לאדוני שם אלה (=גדול) כאשר היה מלפנים, ועתה ידיך נפשי אשריך ואשרי יולדיך, ואשרי אברהם אבינו שיצא כמותך מחלציו, ועליך נתקיים טוב שם משמן [הטוב], וכבר ברך בשם מו"ר סהלאן ראש כלה

129. ירמיה טז, ז.

130. ישעיה נח, ז.

131. איכה ד, ד.

132. משלי יט, יז.

133. מלכים ב כג, יג.

134. ישעיה סב, יא.

135. שם נה, ג.

136. מרובים בכתבי הגניזה מכתבי הגאונים וראשי הסדרים המודיעים על תפלות בני הישיבה או הקהל לטובת נותני הצדקה, ויש להביא דוגמה מאחד מהם בו מספר (היהודים במצרים מסמכים

הוא כבן יקיר, ואש[ר] יעשה עמו יעשה[
עמנו, והמשאל ממנו להעמידו על דרך
טובה, למען להתברך ממני, ושלוש כבודו
ירב[ה]. נכתב בסרהוב (=נמירות מהפלה)
ערב שבת ד' בסיון עם חשיכה. שלמה
הצ'עיר ראש ישיבת גאון [יעקב]¹³⁸.

י, א [אינרות נאונים. תרכ"ן לא עמ' ג.
במרכים וכתפוצות עמ' ע'. מרשב"ח מיסוד רס"ג]
[בגמ': אם א' אוהב עניים הוא מפני
מה אינו מפרנסן]. שידע, כי יש לנו ולו
בורא חכם חכמי ורחמן מלא רחמים, וכי
ברא אותנו בחסדו, והוא עושה הטוב לנו,
ואשר יקרבונו אל יראתו ואל עבודתו, כי
אם ידע כי העושר והבנים יקרבונו אל
יראתו – יעשירו ויתן לנו בנים, ואם ידע
כי הם ירחקונו מעבודתו – יבחינו בעוני
וינסינו במות בנינו, ולכן חייבים אנחנו
להשיב כל דברינו אליו, ולא להרהר הרהור
רע בכל מידותיו ומיליו, ככתובי חכם לבב
ואמין כח מי הקשה אליו וישלם, ולכן

[שאלות דרב אחאי נאון, תרומה, סי' סב]
[בגמ': כל הרודף אחר צדקה הקב"ה
ממציא לו מעות וכו'] וכל מאן דניחא ליה
למעבד צדקה מזמין ליה רחמנא אינשי
טבא לקבולי ביה אגרא, וא"ר יצחק מאי
דכתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה
וכבוד כל הרודף צדקה הקב"ה ממציא לו
מעות ועושה מכן צדקה, ר' יהושע בן לוי
אמר יהיו לו בנים בעלי חכמה בעלי עושר
בעלי הגדה¹³⁹.

[המלצת נאון ארץ ישראל רבי שלמה נאון
ב"ר יהודה, על עני הנזון. ספר הישוב כא"י
לאור הגניזה] [גמ': הקב"ה ממציא לו בנ"א
המהוגנים לעשות להן צדקה] ...וצל סתרו,
ובשיבה טובה יעט[רנו]. ישא החבר רוב
שלום מאד[ן השלום] משגבנו אנו שלום.
ומודי[ע]ים אנו [על מ' פלוני] ש'מרהו צ'ורו,
להודיע כי התהלך אל צוען... מתוך קוצר יד
וכובד עול, והוא מצר הבלי הזמן, [וביקש]
ממני לכתוב בידי כתב, וראינו לכתוב אל
החבר[פרשת] כבודו ומקומו אצלנו, וכי

ועדה וקבענו ברכותיך "בכל שבת ורגל" ושאלנו
מאלקינו לרומם מעלתך וכו'.

[רב שמואל הנגיד בן משלי סי' אלף צב]: שח הון
לבית: כך צדק (=מלשון צדקה) אני דורש, אם אין
בך צדק ממך אני (=הכסף, ההון) אני פורש.
137. רב שמואל הנגיד כותב בבן משלי סי' טז:
אנשים הנדיבים הנדיבים יתנו רב בחייהם כמתת
השחקים, ועל מתן יצו את בניהם במצוותם עלי
מצוות וחקים.

138. מעבר לדרך קיים את ההמלצה בנו של ראש
הישיבה רבי אברהם, וכך לשונו: זהו כתבו של
ראש הישיבה, אשר ישמרהו הרחמן, והוא כתב
אותו באחרית יום הששי, נכנס מר חסין אליו, אל
חדר האורחים שלו, וישב זמן רב ויצא. אחר כך
אני נכנסתי אליו (=אל אבי הגאון ראש הישיבה)
ואמרתי לו מה מעשך, ענה לי הוא בקש ממני
מכתב אל מצרים וכתבתי לו על מנת שימסרנו. זהו
מה שאני יודע בדבר המכתב הזה, ושלוש, אברהם
בן גאון. ושם עוד קיום מסגן הישיבה. המכתב
מלמד על החשיבות שרואה ראש הישיבה הגאון
לכתוב המלצה זו "באחרית יום הששי" – עם
חשכה.

1. איוב ט, ד.

נ"ר על כל הקהל והיה לו שבח גדול, על כי
עשה טוב עם מפרג אחי מו"ר עלי הלוי ב"ר
מו"ר יפת נ"ר, וכבר הוצאנו ספרי תורה וכל העם
עומדי על עמדם, וכל הקהל מתפללים לאלקים,
ומרננים ומבקשים מלפני בוחן כליות שיאריך ימין
וחיין, וירבה כמותך בישראל, כי עמד מ' עלי על
ראש הקהל, וספר לה[ם] שבחך ונעם דרכיך וחוסן
מפעליך. וביחוד היו תפלות בחגים, כמכתב רבי
שלמה ברבי יהודה ראש הישיבה בארץ ישראל
הכותב באחד ממכתביו (שם עמ' קמז): הנה כמה
שנים אין ממנה התעלה (=תועלת) נראת כי אם
המעט הזה, אעפ"כ אנו מחזיקין טובה לזקנים
ישמרם א-ל, ובחג הזה "הרבינו להם ברכות כמו
לנחב", צורנו ישמע ויענה. וכן פנו אליו במועדים
אלו (שם עמ' קיח): אל תחשוך עמידתך בעדנו,
אולי ישמע ה' אלקיך מעל בית מקדשו ועל שער
ביתו, ויקח מעלינו המחלה ונמצא רפואה... כי
אנו יודעים שאתה מקובל ונעתר על הכל, קל
וחומר [על ידיך] ואודהך, ועוד למחר בחג המצות
תתפלל ותברך את אחינו ישראל הדרים בארץ
ישראל ובמצרים ובדמשק ובצובה ובשאר מקומות
ישראל ממזרח וממערב... ותעשה בדבר בהזכרתנו
בתפילה. ועי"ש עמ' קסט: סיפרנו שבחך בקהל